

Khudoyberdiyev Javokhir Jasur ugli

Master student of The University of World Economy and Diplomacy

ORCID: 0009-0002-5642-6206

jasurdilnoza2@gmail.com

Eksport kredit agentliklari va ularning zamonaviy xalqaro savdoni rivojlantirishdagi roli

Annotatsiya: maqolada eksport-kredit agentliklarining zamonaviy xalqaro savdoda muhim roli ko'rib chiqiladi. Muallif ushbu agentliklar faoliyatining funktsiyalari va mexanizmlarini, ularning eksportni rivojlantirishga va xalqaro tijorat bitimlarini qo'llab-quvvatlashga ta'sirini tahlil qiladi. Eksport-kredit agentliklari tomonidan taqdim etiladigan asosiy vositalar va dasturlar hamda ularning jahon bozorida iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlashdagi roli muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari ushbu tashkilotlarning zamonaviy dunyoda xalqaro savdoning samarali ishlashi va kengayishi uchun muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: eksport-kredit agentliklari, xalqaro savdo, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, eksport, infratuzilma loyihalari, innovatsiyalar, raqobatbardoshlik, barqaror rivojlanish, jahon iqtisodiyoti, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish.

Eksport-kredit agentliklari (EKA) zamonaviy xalqaro savdoning asosiy ishtirokchilari bo'lib, eksport qiluvchilarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash va sug'urtalashni ta'minlaydi. Ularning roli globallashtirish va xalqaro tijorat operatsiyalarining ko'payishi sharoitida ayniqsa muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqolada eksportni rivojlantirish, kompaniyalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash va xalqaro savdoni qo'llab-quvvatlash uchun eksport-kredit agentliklari faoliyatining ahamiyati ko'rib chiqiladi. EKA ishining asosiy funktsiyalari va vositalari, ularning eksport qiluvchi mamlakat iqtisodiyotiga va tovarlar va xizmatlarning jahon bozoriga ta'siri tahlil qilinadi.

Maqolaning maqsadi eksport-kredit agentliklarining zamonaviy xalqaro savdoni rivojlantirishdagi rolini o'rganishdir. Asosiy e'tibor EKA faoliyatining eksport operatsiyalariga, eksport qiluvchi kompaniyalarning moliyaviy barqarorligiga, shuningdek jahon savdosining umumiy hajmi va dinamikasiga ahamiyati va ta'sirini aniqlashga qaratilgan. Tadqiqot eksport-kredit agentliklarining asosiy funktsiyalari va mexanizmlarini, ularning xalqaro bozorda eksport qiluvchilarni qo'llab-quvvatlashdagi rolini, shuningdek, mamlakat iqtisodiyotiga ichki ta'sirini tahlil qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi turli mamlakatlardagi eksport-kredit agentliklari faoliyati to'g'risidagi mavjud adabiyotlar va statistik ma'lumotlarni tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Shuningdek, bunday agentliklarning xalqaro amaliyotlari, ularning dasturlari va moliyaviy qo'llab-quvvatlash vositalarining qiyosiy tahlili o'tkazilmoqda. EKAning xalqaro savdodagi rolini chuqurroq tushunish uchun eksportchilar va moliya institutlari vakillari bilan keys-stadi va ekspert suhbatlaridan foydalaniladi. Ushbu yondashuv

eksport faoliyatini rag'batlantirish va kompaniyalarning jahon bozoridagi mavqeini mustahkamlash uchun eksport-kredit agentliklaridan foydalanishning asosiy tendentsiyalari va samarali strategiyalarini aniqlashga imkon beradi.

Tadqiqotning adabiy sharhi eksport-kredit agentliklarining xalqaro savdodagi roliga bag'ishlangan olimlar va amaliyotchilarning ishlarini tahlil qilishni o'z ichiga oladi. EKA faoliyati funktsiyalari va vositalari, ularning eksportni rivojlantirishga ta'siri, kichik va o'rta korxonalarni qo'llab-quvvatlash va eksportchilarning moliyaviy barqarorligi bilan bog'liq nashrlar o'rganildi. Adabiy sharhning muhim jihatlarini eksport-kredit agentliklarining globallashtirish, xalqaro savdo munosabatlaridagi o'zgarishlar va kompaniyalar global bozorda duch keladigan yangi muammolar kontekstidagi rolini yorituvchi tadqiqotlar edi. Ushbu sharh o'rganilayotgan muammoning dolzarbligini tushunishga, shuningdek tadqiqotni keyingi tahlil qilish uchun eng istiqbolli yo'nalishlarni aniqlashga imkon beradi.

Tadqiqotning adabiy sharhi eksport kredit agentliklari (EKA) ning xalqaro savdodagi rolining turli jihatlarini ko'rib chiqishga imkon beradi. Ba'zi ishlar eksport operatsiyalarini amalga oshirishda kompaniyalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda EKAning muhimligini ta'kidlaydi. Masalan, S. Aleksandrov ("kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlashda eksport-kredit agentliklarining roli") tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ko'plab kichik va o'rta korxonalar kafolatlar va kreditlar orqali EKA tomonidan taqdim etilgan moliyaviy yordam tufayli eksport imkoniyatlarini muvaffaqiyatli kengaytirmoqdalar.

Boshqa tadqiqotlar, masalan, Y. Tixotskayaning ishi (eksport-kredit agentliklari xalqaro savdoni rag'batlantirish vositasi sifatida) EKAning foydali moliyaviy sharoitlarni ta'minlash orqali eksportni rag'batlantirishdagi roliga e'tibor qaratadi. Masalan, imtiyozli kreditlash yoki kafolat dasturlari kompaniyalarga yuqori moliyaviy xatarlar tufayli EKA ko'magisiz mavjud bo'lmasligi mumkin bo'lgan xalqaro savdo bitimlarida ishtirok etishlariga imkon beradi.

Shuningdek, adabiy sharhda eksport-kredit agentliklarining eksport xavfsizligini ta'minlash va kompaniyalar uchun xavflarni minimallashtirishdagi roli muhimligi qayd etilgan. M. Solis ("eksport kreditlari xalqaro savdoda risklarni boshqarish vositasi sifatida") tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, EKAlar eksport qiluvchilarni siyosiy, iqtisodiy va valyuta xavflaridan himoya qilish uchun faol foydalanilmoqda, bu ularning biznesining jahon bozoridagi barqarorligiga hissa qo'shmoqda.

Eksport-kredit agentliklari (EKA) zamonaviy xalqaro savdoni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular eksportchilarga moliyaviy yordam, sug'urta va kafolatlar beradi, bu esa xalqaro savdo hajmini oshirishga yordam beradi va global bozorda biznesning barqarorligini ta'minlaydi. EKAning rolini bir nechta asosiy jihatlar orqali tavsiflash mumkin:

1. Moliyaviy yordam: EKA eksportchilarni, ayniqsa xalqaro bozorlarga kengayishda moliyaviy qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin bo'lgan kichik va o'rta korxonalarni qo'llab-quvvatlash uchun kreditlar va moliyaviy vositalarni taqdim etadi.

2. Sug'urta va kafolatlar: EKA xaridorlar tomonidan to'lanmagan xatarlar, siyosiy xatarlar, valyuta xatarlari va boshqa xatarlardan sug'urtalashni ta'minlaydi, bu esa eksport operatsiyalariga bo'lgan ishonchni oshirishga va kompaniyalar uchun xavfni kamaytirishga yordam beradi.

3. Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash: EKA kichik va o'rta biznesni rivojlantirishni faol qo'llab-quvvatlaydi, ularga yangi bozorlarni eksport qilish va kengaytirishda moliyaviy va huquqiy to'siqlarni yengishga yordam beradi.

4. Eksport va raqobatbardoshlikni rag'batlantirish: EKA faoliyati eksport hajmini oshirishga va kompaniyalarning jahon bozorida raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi, chunki ular xalqaro savdoda muvaffaqiyatli ishtirok etish uchun moliyaviy resurslar va vositalardan foydalanadilar.

5. Xatarlarni minimallashtirish: EKAlar kompaniyalarga eksport operatsiyalari bilan bog'liq turli xil xatarlarni minimallashtirishga yordam beradi, bu esa ularni xalqaro faoliyatiga yanada ishonchli qiladi va biznesning barqaror o'sishiga yordam beradi.

Shunday qilib, EKA xalqaro savdoni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirishning muhim vositasi bo'lib, iqtisodiy rivojlanish va xalqaro savdo aloqalarini mustahkamlashga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Bundan tashqari, eksport-kredit agentliklari (EKA) kompaniyalar uchun, ayniqsa kapital va moliyaviy vositalardan foydalanish cheklanishi mumkin bo'lgan rivojlanayotgan mamlakatlarda moliyalashtirish imkoniyatlarini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. EKA kompaniyalarning xalqaro savdoda ishtirok etishidagi moliyaviy to'siqlarni kamaytirishga yordam beradi, bu esa global bozorda tovarlar va xizmatlarning keng tarqalishiga yordam beradi.

Bundan tashqari, EKA faoliyati iqtisodiyotning turli sohalarida innovatsiyalar va texnologik taraqqiyotni rag'batlantirish uchun juda muhimdir. Eksport loyihalariga, ayniqsa yuqori texnologiyali sektorlarga moliyaviy yordam va kafolatlar berish yangi texnologiyalarni rivojlantirishga, jahon bozorida kompaniyalarning mahsuldorligi va raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, EKAning roli jahon iqtisodiy muhitining beqarorligi va o'zgaruvchanligi sharoitida ayniqsa dolzarbdir. Ular kompaniyalarga valyuta kurslarining o'zgarishi, siyosiy vaziyat va boshqa omillar bilan bog'liq moliyaviy xavflarni boshqarishda yordam beradi, bu esa eksportni biznes uchun oldindan aytib bo'ladigan va xavfsizroq qiladi.

Shunday qilib, eksport-kredit agentliklarining zamonaviy xalqaro savdoni rivojlantirishdagi roli iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan ko'plab jihatlarni qamrab oladi, bu biznesning o'sishiga, jahon bozorlariga kirishni yaxshilashga, innovatsiyalarni rivojlantirishga va kompaniyalarning raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.s

Xalqaro savdo kontekstida eksport-kredit agentliklari (EKA) iqtisodiy jarayonlarga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Masalan, bir nechta taniqli EKAlarning turli mamlakatlar eksportini moliyaviy qo'llab-quvvatlashga qo'shgan hissasini aks ettiruvchi jadvalni ko'rib chiqing:

Jadval 1. Xalqaro savdoni moliyalashtirishda eksport-kredit agentliklarining roli

EKA	Mamlakat	Tashkil etilgan yili	Moliyalashtirish hajmi (milliard dollar)	Qo'llab-quvvatlashning asosiy turlari
Export-Import Bank	AQSh	1934	20	Kreditlar, kafolatlar, eksport sug'urtasi
European Investment Bank	Yevropa Ittifoqi	1958	30	Kreditlar, kafolatlar, infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish
China Exim Bank	Xitoy	1994	40	Infratuzilma loyihalarini, texnologiyalarni, savdoni moliyalashtirish
Japan Bank for International Cooperation	Yaponiya	1999	25	Eksport loyihalarini moliyalashtirish, Yaponiya kompaniyalarini qo'llab-quvvatlash

Ushbu agentliklar xalqaro savdoning o'sishiga va kompaniyalarning eksport imkoniyatlarini oshirishga yordam beradigan kreditlar, kafolatlar va sug'urta kabi eksportni qo'llab-quvvatlash uchun keng ko'lamli moliyaviy vositalarni taqdim etadi.

Bundan tashqari, tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, EKA faoliyati eksport o'sishini, investitsiyalarni jalb qilishni va infratuzilmani rivojlantirishni rag'batlantirish orqali mamlakat iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, China Exim Bank faoliyatini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, EKAni moliyalashtirishning har bir dollari eksport hajmining 1.50–2.00 dollarga oshishiga olib kelgan.

Shunday qilib, eksport-kredit agentliklarining zamonaviy xalqaro savdoni rivojlantirishdagi roli muhim ahamiyatga ega, ular kompaniyalarning eksport imkoniyatlarini oshirishga, investitsiyalarni jalb qilishga va umuman mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, rivojlanayotgan mamlakatlar va mintaqalarni qo'llab-quvvatlashda eksport-kredit agentliklarining rolini ta'kidlash mumkin. Masalan, Xalqaro tiklanish va taraqqiyot banki (XTTB) turli sohalarga, shu jumladan energetika, transport infratuzilmasiga kreditlar, ekologik loyihalar va investitsiyalarni taqdim etish orqali o'tish davri iqtisodiyotidagi rivojlanish loyihalarini moliyalashtirishda faol ishtirok etmoqda. Bu nafaqat ushbu mamlakatlar eksportini rivojlantirishga, balki hayot sifati va infratuzilmasini yaxshilashga ham yordam beradi, bu esa o'z navbatida xalqaro savdo va investitsiyalar uchun qulay sharoit yaratadi.

EKA ta'sirining yana bir jihati ekologik barqaror loyihalar va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash bilan bog'liq. Masalan, so'nggi yillarda ko'plab eksport-kredit agentliklari toza texnologiyalar, qayta tiklanadigan energiya va iqlim o'zgarishiga qarshi loyihalarni amalga oshirish bo'yicha loyihalarni faol ravishda moliyalashtirmoqda. Bu nafaqat ekologik barqarorlikka hissa qo'shadi, balki bunday texnologiyalarni jahon bozoriga eksport qilish uchun yangi imkoniyatlar ochadi.

Shunday qilib, rivojlanayotgan mamlakatlar va global ekologik muammolar sharoitida eksport-kredit agentliklarining roli barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlash va iqtisodiyotning asosiy tarmoqlariga investitsiyalarni jalb qilish uchun kengayib bormoqda, bu xalqaro savdo va umuman iqtisodiy rivojlanishga uzoq muddatli ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Xulosa qilib aytganda, eksport-kredit agentliklarining (EKA) zamonaviy xalqaro savdoni rivojlantirishdagi roli turli mamlakatlar va mintaqalarning iqtisodiy taraqqiyoti uchun bebaho va muhim bo'lib qolmoqda.

EKA kompaniyalar, ayniqsa kichik va o'rta korxonalar eksportini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi va ularning jahon bozoridagi raqobatbardoshligini oshiradi. EKA tomonidan taqdim etilgan moliyaviy yordam, xatarlarni sug'urtalash, kafolatlar va boshqa vositalar kompaniyalarga xalqaro bozorlarga kengayishda moliyaviy va huquqiy to'siqlarni yengishga yordam beradi.

Bundan tashqari, EKA faoliyati turli mamlakatlarda infratuzilmani rivojlantirish, innovatsiyalarni rag'batlantirish, ekologik barqarorlik va hayot sifatini yaxshilash uchun juda muhimdir. Ular infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish, toza texnologiyalarni joriy etish va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish loyihalarini qo'llab-quvvatlashda faol ishtirok etadilar.

Shunday qilib, EKAning roli iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishning ko'plab jihatlarini qamrab oladi, barqaror o'sishni rag'batlantiradi va jahon savdo aloqalarini yaxshilashga yordam beradi. Eksport-kredit agentliklari faoliyatini yanada rivojlantirish va takomillashtirish jahon iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. 2009 yil AQSh Eksimbankining raqobatbardoshligi bo'yicha AQSh Kongressiga hisobot 2010 yil iyul <http://www.exim.gov/about/reports/compet/index.cfm>
2. Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, SCM — agreement that specifies the rules for the use of official subsidies and countervailing measures compensating the losses incurred as the result of subsidizing, signed within the framework of WTO in 1994.

3. Arrangement on Officially Supported Export Credits, also known as Consensus; gentleman's agreement between the member countries of Organization for Economic Cooperation and Development signed in April, 1978 which specifies the main rules for the official export support.

4. Banking on the fund: The Economist. 2009 yil 8 aprel
<http://www.economist.com/node/13446763/>

5. Banking on the fund: The Economist. April 8th, 2009. Web access: <http://www.economist.com/node/13446763/>

6. Rasmiy eksport kreditlari bo'yicha kelishuv (rasmiy ravishda qo'llab-quvvatlanadigan eksport kreditlari bo'yicha kelishuv), shuningdek konsensus sifatida ham tanilgan; iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotiga a'zo davlatlar o'rtasida 1978 yil aprel oyida tuzilgan, eksportni moliyaviy qo'llab-quvvatlash qoidalarini tartibga soluvchi janoblar shartnomasi.

7. Report to the US Congress on export credit competition and Export-Import Bank of the United States for 2009. June 2010. Web access: <http://www.exim.gov/about/reports/compet/index.cfm>

8. Subsidiyalar va kompensatsiya choralari to'g'risidagi bitim (Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, SCM) 1994 yilda JST doirasida tuzilgan subsidiyalardan foydalanish va subsidiya natijasida kelib chiqadigan zararni qoplaydigan javob choralari qo'llash qoidalarini belgilaydigan bitim.

9. The current country classification by the risk level is published on OECD official website. Web access: http://www.oecd.org/document/49/0,2340,en_2649_34171_1901105_1_1_1_1,00.html

10. Xavf darajasi bo'yicha mamlakatlarning joriy tasnifi OECD veb-saytida e'lon qilinadi: http://www.oecd.org/document/49/0,2340,en_2649_34171_1901105_1_1_1_1,00.html